

שירה וסיפורת PROSE & POETRY

מרכז אריאל
למחקרי מדיניות

Ariel Center for
Policy Research

נובמבר 2008 • חשוון תשס"ט

בתולת קוסובו*

הבלדה הסרבית, מן ההישגים המזהירים של השירה העממית האירופית, נכתבה בחלקה הגדול בעידן הכיבוש העותמאני של סרביה שנמשך 500 שנים בקירוב. זאת, החל בקרב קוסובו משנת 1389 בו הביסו המוסלמים את צבאותיו של הנסיך לואר הסרבי ובני בריתו, ועד ראשית המאה העשרים. הבלדה הושמעה מפיו של פייטן נודד – עיוור על פי רוב – בליווי צלילי האוד הבלקני, גוסלא שמו. היצירה שלפנינו נכתבה ככל הנראה אי שם במאה ה-15. במוצאי הקרב, מוקדם בבוקר מקיצה הבתולה, מפשילה את שרווליה, נוטלת שני כדי מים ויין, כיכר לחם, ויוצאת אל שדה הקרב לחפש את אהובה שהבטיח לשאתה בשובו.

בתולת קוסובו: העלמה משקה בין את פבלה אורלוביץ' הגוסס. אורוש פרדיץ' (Predić), 1904.

* היצירה רואה אור בימים אלו (נובמבר 08) בכרך: **שירת קוסובו – מבחר הבלדה הסרבית**. תרגום – אריה סתיו, הוצאת אריה ניר.

Kosovka devojka

Uranila Kosovka devojka,
 uranila rano u nedelju,
 u nedelju prije jarka sunca;
 zasukala bijele rukave,
 zasukala do beli lakata,
 na plećima nosi leba bela,
 u rukama dva kondira zlatna:
 u jednome lađane vodice,
 u drugome rumenoga vina.

Ona ide na Kosovo ravno,
 pa se šeće po razboju mlada,
 po razboju čestitoga kneza,
 te prevrće po krvi junake.
 Kog junaka u životu nađe,
 umiva ga lađanom vodicom,
 pričešćuje vinom crvenijem
 i zalaže lebom bijelijem.

Namera je namerila bila
 na junaka Orlovića Pavla,
 na kneževa mlada barjaktara.
 I njega je našla u životu.
 Desna mu je ruka osečena
 i lijeva noga do kolena,
 vita su mu rebra izlomljena,
 vide mu se džigerice bele.

Izmiče ga iz te mloge krvce,

בתולת קוסובו

מקדם בתולת קוסובו קמה,
 עם צאת השחר ביום אָלף,
 עוד לא זָרחו קרני השמש.
 שולי גלימה אָחור הטילה,
 שרוול עד המרפק הפשילה.
 כפר חלה נתנה על שכם
 ושני כדי פז בַּדִּיהָ,
 בכד אָחד צוללים המים
 ובכד שני אָדם היין.

פְּנֵתָה אָזי אֶל שְׂדֵה קוֹסוֹבוֹ,
 אֶת הַנְּסִיד בְּקֶשׁוֹ עֵינֶיהָ
 תוֹעָה בֵּין חֲלָלֵי בְּנֵי חֵיל.
 וּלְעַת תִּרְאֶה גִבּוֹר פְּצוּעַ,
 פְּצָעֵיו תִּרְחֹץ בְּמֵי הַכַּד,
 תִּאֲכִילֵנוּ בְּפֶת לֶחֶם
 וּבְכוֹס שֶׁל יַיִן תִּקְדָּשֶׁהוּ.

אִז הַגּוֹרֵל בָּנוֹ רְגָלֶיהָ
 אֶל פְּבֵלָה אוֹרְלוֹבִיץ', בֶּן חֵיל,
 נָשָׂא בְּקֶרֶב אֶת נֶס הַגִּיס.
 מִן הַפְּצָעִים דָּמוֹ קוֹלַח,
 כְּרוֹתוֹת יָדוֹ, רְגָלוֹ עַד בְּרֶךְ,
 רִסְקוֹ צִלְעוֹת הָאִישׁ, חִזְהוּ
 שְׁטוֹף בְּדָם. נוֹרָא מִרְאֶהוּ.
 מִנְגֵר דָּם גּוֹפּוֹ גּוֹרְרֵת,
 בְּמֵים צוֹנְנִים תִּשְׁקֶהוּ,
 תִּאֲכִילֵנוּ בְּפֶת לֶחֶם
 וּתְקַדֵּשׁ שְׁפָתָיו בַּיַּיִן.

umiva ga lađanom vodicom,
pričešćuje vinom crvenijem
i zalaže lebom bijelijem.

Kad junaku srce zaigralo,
progovara Orloviću Pavle:
"Sestro draga, Kosovko devojko,
koja ti je golema nevolja,
te prevrćeš po krvi junake?
Koga tražiš po razboju mlada:
ili brata, ili bratučeda,
al' po greku stara roditelja?"

Progovara Kosovka devojka:
"Dragi brato, delijo neznana,
ja od roda nikoga ne tražim:
niti brata, niti bratučeda,
ni po greku stara roditelja.
Mož li znati, delijo neznana,
kad knez Laza pričešćiva vojsku
kod prekrasne Samodreže crkve
tri nedelje tridest kaluđera?
Sva se srpska pričestila vojska,
najposlije tri vojvode bojne:
jedno jeste Milošu vojvoda,
a drugo je Kosančić Ivane,
a treće je Toplica Milane.

Ja se onde desi na vratima
kad se šeta vojvoda Milošu:
krasan junak na ovome svetu,
sablja mu se po kaldrmi vuče,

לעת רוחו של פבלה שבה,
אזי יאמר דברו אורלוביץ':
"הה, אחותי בתולת קוסובו,
על מה תועה את בין בני חיל
פצועי הקרב? הן נערה את,
התבקשי בשדה הקטל
אחר קרוב או אח פצוע,
האת אביך את מבקשת?"

השיבה לו עלמת קוסובו:
"אקה, לוחם זר, לא ידוע!
לא בני ביתי אני דורשת,
לא אח, ולא קרוב או רע,
ולא אחר אבי בקשתי.
האם, נכרי, לעד היית
לעת קדש לזאר המלך
שלושה שבועות את מלוא הגיס
בידי שלושים מבין כלי קדש
בכניסית הסמודרזה?
לעת צבאות לזאר המלך
זכו ונתברכו בקדש,
אזי שלושה מושלים הגיעו.
ראשון גבור הקרב שמו מילוש,
יחדו עמו איבן קוסנציץ',
ואחריהם מילאן טופליצה.

נצבתי במקרה בפתח
עת מילוש הלוחם חלף בו,
אין עוד כמותו גבור בחלד.
חרבו הקישה על הארץ,
נוצות קלועות, מצנפת משי,
גלימה רבת גונים על שכם

svilen kalpak, okovano perje,
 na junaku kolasta azdija,
 oko vrata svilena marama;
 obazre se i pogleda na me,
 s sebe skide kolastu azdiju,
 s sebe skide, pa je meni dade:
 "Na, devojko kolastu azdiju,
 po čemu ćeš mene spomenuti,
 po azdiji, po imenu mome:
 evo t' idem poginuti, dušo,
 u taboru čestitoga kneza;
 moli boga, draga dušo moja,
 da ti s' zdravo iz tabora vratim,
 a i tebe dobra sreća nađe,
 uzeću te za Milana moga,
 za Milana, bogom pobratima,
 koj' je mene bogom pobratio,
 višnjim bogom i svetim Jovanom;
 ja ću tebi kum venčani biti".

Za njim ide Kosančić Ivane:
 krasan junak na ovome svetu,
 sablja mu se po kaldrmi vuče,
 svilen kalpak, okovano perje,
 na junaku kolasta azdija,
 oko vrata svilena marama,
 na ruci mu; burma pozlaćena;
 obazre se i pogleda na me,
 s ruke skide burmu pozlaćenu,
 s ruke skide, pa je meni dade:
 "Na, devojko, burmu pozlaćenu,
 po čemu ćeš mene spomenuti,

וּלְצִנְאוֹרוֹ מְטַפַּחַת מְשִׁי.
 סָבִיב הַבֵּיט וְהִתְבּוֹנֵן בִּי,
 אֶת גְּלִימָתוֹ רַבַּת הַגָּוֶן
 פָּשֵׁט, מָסַר לִי וְהִשִּׁיחַ:
 'אֶת גְּלִימָתִי הִנֵּה אֶתֶן לָךְ,
 כִּן בְּזִכּוֹתָהּ לֹא תִשְׁכַּחֲנִי
 וְשָׁמִי יִהְיֶה עִמָּךְ לְנֶצַח.
 לְקִרְאֵת מוֹתִי עָלַי לְלַכֵּת
 בְּשׁוֹרוֹתַי שֶׁל צָבָא הַמְּלָךְ,
 שְׂאִי, עֲלֵמָתִי, תִּפְלֶה לְמַעַן
 בְּרִיא וְחַי אֲשׁוּב אֶל הַנָּה,
 וְכִי תִצְלִיחִי בְּדַרְכֶיךָ
 אֲזִי אֲשִׂיא אוֹתְךָ לְמִילָאן,
 אַחִי הוּא בְּעֶזְרַת אֱלֹהִים.
 מִילָאן, יָדִיד אֵין עוֹד כְּמוֹהוּ.
 בְּשֵׁם הָאֵל אֲנִי מִבְּטִיחַ
 שׁוֹשְׁבִין לְהִיּוֹת בְּכָלוֹתֶיךָ'.

בָּא אַחֲרָיו אֵיבֹן קוֹסְנֶצְיָץ,
 אֵין עוֹד כְּמוֹתוֹ גְּבוּר בְּחֶלֶד.
 חֲרָבוֹ הִקִּישָׁה עַל הָאָרֶץ,
 נוֹצוֹת קְלוּעוֹת, מִצְנָפֶת מְשִׁי,
 גְּלִימָה רַבַּת גְּוָנִים עַל שְׁכָם
 וּלְצִנְאוֹרוֹ מְטַפַּחַת מְשִׁי,
 טִבַּעַת פֶּז בְּיָדוֹ הַבְּרִיקָה.
 סָבִיב הַבֵּיט וְהִתְבּוֹנֵן בִּי,
 מֵאַצְבָּעוֹ הַסִּיר טִבַּעַת,
 נָתַן בְּיָדִי וְכִן הִשִּׁיחַ:
 'טִבַּעַת פֶּז הִנֵּה אֶתֶן לָךְ,
 כִּן בְּזִכּוֹתָהּ לֹא תִשְׁכַּחֲנִי
 וְשָׁמִי יִהְיֶה עִמָּךְ לְנֶצַח.
 בְּשׁוֹרוֹתַי שֶׁל צָבָא הַמְּלָךְ

a po burmi, po imenu mome:
 evo t' idem poginuti, dušo,
 u taboru čestitoga kneza;
 moli boga, moja dušo draga,
 da ti s' zdravo iz tabora vratim,
 a i tebe dobra sreća nađe,
 uzeću te za Milana moga,
 za Milana, bogom pobratima,
 koj' Je mene bogom pobratio,
 višnjim bogom i svetim Jovanom;
 ja ću tebi ručni dever biti".

Za njim ide Toplica Milane:
 krasan junak na ovome svetu,
 sablja mu se po kaldrmi vuče,
 svilen kalpak, okovano perje,
 na junaku kolasta azdija,
 oko vrata svilena marama,
 na ruci mu koprena od zlata;
 obazre se i pogleda da me,
 s ruke skide koprenu od zlata,
 s ruke skide, pa je meni dade:

"Na, devojko, koprenu od zlata,
 po čemu ćeš mene spomenuti,
 po kopreni, po imenu mome:
 evo t' idem poginuti, dušo,
 u taboru čestitoga kneza;
 moli boga, moja dušo draga,
 da ti s' zdravo iz tabora vratim,
 tebe, dušo, dobra sreća nađe:
 uzeću te za vernu ljubovcu".

לקראת מותי עלי ללכת.
 שאי, עלמתי, תפלה למען
 בריא וחי אשוב אל הנה,
 וכי תצליחי בדרכיך
 אזי אשיא אותך למילאן,
 אחי הוא בעזרת אלה.
 מילאן, ידיד אין עוד כמוהו.
 בשם האל אני מבטיח
 שושבין להיות בכלולותיך'.

בא אחריו מילאן טופליצה,
 אין עוד גבור נאה כמוהו.
 חרבו הקישה על הארץ,
 נוצות קלועות, מצנפת משי,
 גלימה רבת גונים על שכם
 ולצנארו מטפחת משי,
 צמיד זהב הדוק לזרוע.
 סביב הביט והתבונן בי,
 הסיר את הצמיד מזרוע
 נתן בגדי וכך השיח:
 'צמיד זהב הנה אתו לך,
 כך בזכותו לא תשפחני
 ושמי יהיה עמך לנצח.

לקראת מותי עלי ללכת
 בשורותיו של צבא המלך,
 שאי, עלמתי, תפלה למען
 בריא וחי אשוב אל הנה,
 וכי תצליחי בדרכיך
 אזי נחגג את נשואינו.

שלתם גם יחד עזבוני,
 אחריהם אני דורשת

I odoše tri vojvode bojne:
nji ja danas po razboju tražim".

Al' besjedi Orloviću Pavle:
"Sestro draga, Kosovko devojko,
vidiš, dušo, ona koplja bojna,
ponajviša a i ponajgušća?
Onde j' pala krvca od junaka
ta dobrome konju do stremena,
do stremena i do uzendiše,
a junaku do svilena pasa, -
onde su ti sva tri poginula!
Već ti idi dvoru bijelome,
ne krvavi skuta i rukava".

Kad devojka saslušala reči,
proli suze niz bijelo lice,
ona ode svom bijelu dvoru
kukajući iz bijela grla:
"Jao, jadna, ude ti sam sreće!
Da se, jadna, za zelen bor vatim,
i on bi se zelen osušio!"

כָּאֵן בְּשֵׂדָה קָרַב בֵּין בְּנֵי הַחֵיל.״

הָשִׁיב עַל כֵּךְ פְּבֻלָה אוֹרְלוֹבִיץ':
״הֵהָ, אַחוֹתַי בְּתוֹלֵת קוֹסוֹבוֹ,
בְּחִינֵי שְׁבוּרוֹת הַבֵּיטִי,
לְעֵרְמָה צְבוּרוֹת גַּם יַחַד.
שֶׁם דָּם הַגְּבוּרִים קוֹלַח
עַד מְשׁוֹרוֹת סוֹסִים מְגִיעַ,
קוֹלַח עַל אֲבֵנֵי הַמָּשִׁי.
נִפְלוּ שְׁלֹשָׁתָם חָלָל גַּם יַחַד.
אֶל מְעוֹנֵךְ הַצַּח חֲזְרִי לָךְ
פֶּן שְׁמַלְתֵךְ בְּדָם תִּכְתְּימִי.״

אֶת דְּבַר הָאִישׁ עֲלָמָה שׁוֹמְעַת,
הִדְמַע עַל לְחִיָּה קוֹלַח.
אֶל הָאֲרָמוֹן הַצַּח הִיא שָׁבָה,
וּמְגֹרֶנָּה קִינָה זוֹעֶקֶת:
״מֵר הַגּוֹרֵל בְּתוֹכִי נִשְׁאֲתִי.
דֵּי לִי בְּשֵׁתִיל צְעִיר לְגַעַת
וּכְבֵּר עֲלֹת הַעֶץ גּוֹנוֹעַת.״